

Бурдейн Є. Д.,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавр
Науковий керівник: Кужелєв М. О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПОДАТКОВУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ

У контексті сучасного етапу розвитку світової економіки глобалізація виступає домінантною системоутворюючою силою, що радикально трансформує архітектуру міжнародних фінансових потоків, інвестиційних стратегій та, що особливо важливо для національних бюджетів, механізмів оподаткування. У таких умовах формування ефективної податкової політики окремою державою вже неможливо уявляти в ізоляції від глобальних процесів: вона має бути свідомо інкорпорована в міжнародний контекст, враховувати найкращі практики, рекомендації провідних фінансових інституцій та імперативи інтеграції до ключових економічних об'єднань.

Тривале, взаємовигідне та стратегічно передбачуване партнерство з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським Союзом, ОЕСР чи іншими інституціями стає реальністю лише за умови системної гармонізації національного фінансового та податкового законодавства з міжнародними стандартами. Причому ця гармонізація має відбуватися не механічно, а на раціональній, консенсусній основі, з урахуванням національних економічних інтересів, структури ВВП, рівня розвитку людського капіталу та довгострокових фіскальних цілей [1].

У середньостроковій та довгостроковій перспективі саме така гармонізація відкриває можливості для глибокої оптимізації структури податкового навантаження між різними категоріями економічних суб'єктів, посилення не лише фіскальної, а й регулюючої та стимулюючої функцій податкової системи. Це, у свою чергу, створює сприятливіші умови для відновлення економічної динаміки після кризових явищ, підвищення інвестиційної привабливості.

Податкова політика як інструмент макроекономічного регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування системи публічних фінансів. Вона визначає порядок нарахування, сплати та адміністрування податків і зборів, формує правове поле їх стягнення, впливає на рівень податкового тягара та, що не менш важливо, створює стимули (чи, навпаки, бар'єри) для розвитку підприємництва. У країнах із транзитивною економікою, до яких поки що належить і Україна, саме зниження надмірного податкового тиску в поєднанні з підвищенням прозорості та передбачуваності податкового адміністрування є одним із найпотужніших драйверів посткризового відновлення та переходу до моделі інноваційно-інвестиційного зростання [2-4].

Стратегічним завданням податкової політики є забезпечення стабільного формування дохідної частини державного та місцевих бюджетів з одночасним урахуванням цілей обраної економічної моделі, зовнішньоекономічного середовища, фаз економічного циклу та суспільних очікувань. У періоди рецесії чи стагнації податкова політика має демонструвати достатню гнучкість, дозволяючи тимчасово пом'якшувати фіскальний тиск без критичного наростання бюджетного дефіциту. Натомість у фазі підйому акцент зміщується на поступове нарощування надходжень при обов'язковому збереженні стимулів для розширення виробництва, створення робочих місць та залучення інвестицій.

Особливо важливим для України є прогнозований та поетапний рух у напрямку уніфікації системи оподаткування з країнами Європейського Союзу. Це стосується насамперед податків на споживання (ПДВ, акцизи), майнових податків, екологічного оподаткування, а також цифрових послуг. Прозорість імплементації відповідних директив ЄС не лише посилить керованість бюджетним процесом, а й суттєво ускладнить можливості для тінізації економіки, офшорних схем та інших форм ухилення від оподаткування.

Одним із ключових викликів глобалізації залишається забезпечення рівномірного характеру економічного зростання для зниження рівня бідності, збереження людського капіталу та запобігання масовій трудовій міграції висококваліфікованих кадрів.

У боротьбі з агресивним податковим плануванням транснаціональних корпорацій міжнародна спільнота обрала шлях скоординованих дій. План дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), розроблений ОЕСР та схвалений країнами G20, став фундаментальним документом у цій сфері. Зокрема, дії 8–10 Плану BEPS пропонують сучасні методології контролю за трансфертним ціноутворенням, що дозволяє національним податковим органам ефективніше протистояти штучному заниженню бази оподаткування всередині корпоративних груп [5; 6].

Найновішим і, безперечно, революційним кроком стала двостовпова реформа – Pillar 1 та Pillar 2. Механізм Pillar 1 передбачає перерозподіл частини оподаткованого прибутку найбільших ТНК на користь країн-ринків збуту, навіть якщо там відсутня фізична присутність компанії. Це означає, що Україна отримає право на додаткові податкові надходження від діяльності глобальних цифрових гігантів та інших транснаціональних груп, які мають значну клієнтську базу на нашій території. Ці кошти можуть бути спрямовані на фінансування критичної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших соціально важливих програм.

Водночас Pillar 2, встановлюючи глобальний мінімальний рівень ефективної ставки податку на прибуток на рівні 15 %, фактично закриває епоху «податкових гаваней» та агресивного переміщення прибутків у низькоподатковій юрисдикції [6]. Для України це не лише додатковий інструмент захисту власної податкової бази, а й потужний стимул для великих національних груп переглянути свої структури володіння та повернути активи під українську юрисдикцію.

Разом з тим, успішна реалізація цих можливостей вимагає від держави серйозної підготовчої роботи: модернізації нормативно-правової бази, впровадження сучасних ІТ-систем податкового моніторингу, навчання кадрів,

розробки чітких методичних рекомендацій щодо застосування нових правил [7]. Лише за умови комплексного та послідовного підходу Україна зможе не просто виконати міжнародні зобов'язання, а й перетворити їх на реальний драйвер бюджетної стабільності, економічної справедливості та глибшої інтеграції до глобальної економічної системи.

Отже, розгортання інтеграційних і глобалізаційних процесів помітно впливає на інституційні умови розвитку суспільства та на ефективність регуляторних механізмів державної економічної політики. В умовах підвищеної мінливості економічної кон'юнктури особливо важливо забезпечити адаптацію пріоритетів і завдань національної фінансової політики до нових глобальних викликів, посилити значення внутрішніх чинників у стимулюванні економічного зростання та продовжити розвиток фінансових інститутів.

ДЖЕРЕЛА

1. Коровій В. В. Податкова політика країни в умовах глобалізації економіки. *Проблеми економіки*. 2019. №4. С. 179–185.

2. Огренич Ю.О., Щєбликіна І.О., Сопіна А.Є. Бюджетно-податкова політика України: особливості та напрямки вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2024. №69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5142/5088> (дата звернення: 19.11.2025).

3. Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. *Бізнес Інформ*. 2021. №5. С. 348–354.

4. Горбовий А. Ю. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелев, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька [та ін.]; УДФСУ. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

5. Протидія агресивному податковому плануванню: світовий досвід та виклики для України : монографія / Брехов С. С., Коротун В. І., Сушкова О. Є., Новицька Н. В. та ін.; за заг. ред. С. С. Брехова та В. І. Коротуна. К. : Алерта, 2017. 344 с.

6. Лоскоріх Г.Л., Перчі О.Ф. Міжнародні податкові ініціативи та їх адаптація в Україні: значення Pillar 1 і Pillar 2 для податкової й бюджетної політики. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. №20. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2025-20-08-01/2025-20-08-01> (дата звернення: 20.11.2025).

7. Kuzheliev M., Nechyporenko A., Sulyma M., Ovcharuk S., Leontieva M. The impact of innovation on the financial architecture of the national economy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. №5(64). pp. 397–412.